

مقایسه تاثیر سه روش تدریس الگوهای کاوش گروهی و تدریس غیرمستقیم و روش سخنرانی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

فائزه بلوچی مرج، اکبر جدیدی محمدآبادی^۲

چکیده:

هدف از پژوهش حاضر، مقایسه تاثیر سه روش تدریس الگوهای کاوش گروهی و تدریس غیرمستقیم و روش سخنرانی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان است. پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، عاملی برای پیشرفت آموزش و پرورش و جامعه است پس بررسی عوامل موثر بر آن، می تواند در رسیدن جامعه به اهداف مطلوب کمک کند.

آموزش و پرورش به عنوان نهادی مهم و کارآمد در جامعه، باید خود را با پیشرفت علوم و جوامع هماهنگ کند تا بتواند نسلی را تربیت کند که در مقابل مسائل روزمره خود، بتوانند به راه حل مناسبی برسند. لذا دل بستن به روش های سنتی و عدم استفاده از روش های نوین، باعث عقب ماندن از جوامع دیگر در حوزه پیشرفت تحصیلی باشد.

به کارگیری روش های تدریس نوین، نیاز به مهارت و دانش تخصصی دارد. روش تدریس نوین، روندی متفاوت نسبت به روش سنتی دارد مثلا به جای انتقال مطلب به دانش آموز، به افزایش توانایی یادگیرنده در فرایند یادگیری کمک می شود.

بررسی نتایج تحقیق نشان داد که تاثیر روش تدریس دو الگوی کاوش گروهی و تدریس غیرمستقیم نسبت به روش سخنرانی به صورت فعال در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان بیشتر است.

کلید واژه ها: پیشرفت تحصیلی؛ الگوهای تدریس؛ الگو کاوش گروهی؛ الگو تدریس غیرمستقیم؛ روش سخنرانی.

۱. مقدمه

^۱ - دانشجو ارشد، گروه علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه پیام نور، تهران، ایران (آموزگار آموزش و پرورش استان کرمان).

Faezeh.balochi.marj@gmail.com

^۲ - استادیار، گروه علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

A.jadidi@pnu.ac.ir

رشد و بالندگی هر جامعه‌ای مرهون نظام آموزشی آن جامعه است. در عصر حاضر، تعلیم و تربیت و به طور کلی تحصیل، بخش مهمی از زندگی افراد را تشکیل می‌دهد، علاوه بر این، کیفیت و کمیت این تحصیل نیز نقش مهمی در آینده افراد ایفا می‌کند. نزدیک به یک قرن است که روان‌شناسان به صورت گسترده در تلاش برای شناسایی عوامل پیش‌بینی‌کننده پیشرفت تحصیلی هستند. مسئله پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان یکی از شاخص‌های مهم در ارزیابی آموزش و پرورش است و تمام کوشش‌های این نظام در واقع برای جامه عمل پوشاندن به این امر است [۱].

عوامل متعددی در اثربخشی تدریس و تحقق یادگیری از طریق تدریس، نقش ایفا می‌نمایند که از آن جمله می‌توان به نقش الگوهای مورد استفاده معلمان در تدریس اشاره نمود. به طوری که نظریه پردازان معتقدند نحوه انجام تدریس، اثر بسیاری بر ارتقای توانایی‌های شاگردان در یادگیری دارد. معلمان موفق تنها ارائه‌دهندگان کاریزما و متقاعدگر نیستند بلکه آنان با کاربرست الگوهایی، شاگردان خود را درگیر تکالیف شناختی و اجتماعی نموده و به آنان نحوه استفاده موثر از آن تکالیف را یاد می‌دهند [۲].

در طول بیست سال اخیر در زمینه تدریس، نظریه‌های قابل توجهی طرح و ارائه شده است که تعداد زیادی از آن‌ها توسط گانیه و دیک مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. در حال حاضر نظام‌های آموزشی با فقر تفکر در دانش‌آموزان مواجه هستند. بسیاری از صاحب نظران تربیتی علت این امر را نتیجه حاکمیت روش‌های سنتی و استفاده نکردن از روش‌های تدریس فعال در مدارس می‌دانند [۳].

روش‌های سنتی «گج و حرف» و «تمرین و حفظ کردن» هنوز استیلای خود را بر اندوخته‌ی بیشتر معلمان حفظ کرده و طبعاً اکثر نقدهای وارده به تعلیم و تربیت نیز چنین رنگ و بویی دارد. این روش‌ها به هیچ روی پاسخگوی نیل به اهداف مدارس امروز نیست [۴]. آموزش به روش سخنرانی سنتی به جای تاکید بر درک مفاهیم و به کارگیری آن‌ها به حفظ مطالب تاکید دارد. درحالی که یادگیری بهتر، موثرتر و ماندگارتر با استفاده از الگوهای نوین اتفاق می‌افتد [۵].

شیوه‌های متنوعی در تدریس وجود دارد که هر کدام برای شرایط و درس خاصی مناسب‌تر است، لذا معلم باید با توجه به هدف‌های آموزش، موضوع درس، ویژگی‌های دانش‌آموزان، امکانات موجود، جو حاکم بر کلاس، تعداد فراگیران، زمان کلاس و ده‌ها مسئله دیگر، مناسب‌ترین شیوه را انتخاب کند. نتایج تحقیقات نشان می‌دهد که در اجرای دوره‌های آموزشی ضمن خدمت باید توجه برنامه‌ریزان به روش‌های تدریس فعال به جای روش‌های سنتی معطوف گردد؛ به گونه‌ای که گرایش به سوی خلاقیت و تقویت تفکر و استدلال باشد.

امروزه بسیاری از طراحان و مسئولان برنامه‌های آموزش و پرورش از شیوه‌های رایج تدریس ناراضی هستند و بدین سبب از نوآوری و نوگرایی در این زمینه، استقبال می‌کنند. کارآیی روش‌هایی نظیر سخنرانی، انتقال اطلاعات از معلم به دانش‌آموز و به یادسپاری و تاکید بر محفوظات که شالوده روش‌های سنتی تدریس است، مدت‌هاست مورد ایراد و پرسش قرار گرفته است. برای جبران کمبودهای این گونه روش‌ها عده‌ای از متخصصان استفاده از وسایل جدید کمک آموزشی مانند فیلم، اسلاید، نوارهای دیداری و شنیداری را توصیه می‌کنند و عده‌ای دیگر روش‌های بحثی و پرسش و پاسخ و انجام دادن آزمایش‌های انفرادی و گروهی را جانشین روش‌های قبلی کردند [۶].

در هر نظام تعلیم و تربیت، میزان پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، یکی از شاخص‌های موفقیت در فعالیت‌های علمی است. وجود پیشرفت تحصیلی موضوعی است که به خصوص در حال حاضر مورد توجه نظام آموزش و پرورش هر کشوری است. در تمام نظام‌های تعلیم و تربیت، میزان پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شاخص موفقیت در فعالیت‌های علمی و آموزشی است. یکی از عوامل مهم در تعیین موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان، الگوهای تدریس هستند [۷].

در جامعه‌ای که در سیستم تعلیم و تربیت آن، مطالب آموزش داده شده بدون بحث، انتقاد و تفکر پذیرفته شود، وجود افرادی که در کار و تخصص خود فاقد نیروی استدلال و تفکر می‌باشند، افزایش خواهد یافت. از دیرباز تا به امروز تدریس، بیشتر به معنای انتقال اطلاعات از معلم به فراگیران به صورت سخنرانی بوده است. در این صورت، ذهن فراگیران از مطالبی انباشته می‌شود که نسبت به آن اندیشه کافی ندارند و این عدم تفکر مشارکت که ضرورت یادگیری است، می‌تواند زمینه رکورد و دلزدگی از فعالیت‌های علمی را در فراگیران فراهم سازد. در صورت استفاده مطلق از روش تدریس بر پایه سخنرانی استاد مدار، به دانشجوی فرصتی برای تفکر داده نمی‌شود، به همین دلیل در سال‌های اخیر، لزوم استفاده از روش‌های نوین یادگیری و آموزش فعال دانش‌آموز-محور و نیز تجدید نظر در روش‌های سنتی تدریس مورد توجه قرار گرفته و سعی در استفاده از این روش‌ها در رشته‌های مختلف می‌باشد [۸].

روش‌های فعال تدریس و برنامه‌های درسی در حال اجرا جزء مهارت‌های حرفه‌ای معلمان محسوب می‌شود و هنر معلم در کیفیت انتخاب و اجرای آن‌هاست. از آنجا که اطلاعات و توانایی‌های افراد متفاوت است، نحوه یادگیری و چگونگی آموزش آن‌ها نیز متفاوت خواهد بود. به این سبب، معلمان

باید به روش‌های گوناگون تدریس مجهز باشند تا بتوانند بر اساس توانایی فراگیران خود، تدریس مطلوبی را ارائه دهند. امروزه روش‌های فعال تدریس که بتوانند فعالیت‌های دانش آموزان را تقویت و یادگیری را به یک جریان دوسویه تبدیل کنند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشند [۹].

آگاهی و تسلط معلمان در مورد روش‌های تدریس و نحوه و شرایط استفاده از آن تاثیر زیادی در موفقیت معلمان در مورد روش‌های تدریس و موفقیت حرف‌های آنان دارد. اگر برنامه‌های درسی و روش تدریس انتخاب شده با اهداف، توانایی فراگیران، محتوای دروس و غیره منطبق نباشد و یا معلم مهارت‌های لازم برای استفاده از آن روش‌ها به دست نیآورده باشد یا زمینه اجرای آن روش‌ها در کلاس فراهم نباشد، در این گونه موارد معلم با شکست مواجه می‌شود و کیفیت تدریس او مناسب نخواهد بود [۱۰].

۲. الگوی تدریس و روش تدریس چیست؟

الگو، معمولاً به نمونه کوچکی از یک شیء یا مجموعه‌ای از اشیای بی‌شمار گفته می‌شود که ویژگی‌های مهم اصلی آن شیء بزرگ یا اشیا را داشته باشد. الگوی تدریس، چارچوب ویژه‌ای است که عناصر مهم تدریس در درون آن قابل مطالعه است. انتخاب یک الگوی تدریس، بستگی به نوع آگاهی معلم از فلسفه و نگرش‌های تعلیم و تربیت خواهد داشت. روش تدریس نیز عبارت از راه منظم، با قاعده و منطقی برای ارائه درس می‌باشد. از مراحل مهم طراحی آموزشی، انتخاب روش تدریس است. بعد از انتخاب محتوا و قبل از تعیین وسیله، باید روش محاسبه تعدیل خود را انتخاب کند [۱۱].

۳. روش سخنرانی (مستقیم)

هیچ یک از روش‌های تدریس فی‌نفسه خوب یا بد نیستند، بلکه نحوه و شرایط استفاده از آن است که باعث قوت و ضعف‌شان می‌شود. مدلین هانتز در زمینه روش تدریس می‌نویسد: بهترین روش تدریس، بهترین روش مربیگری و بهترین روش یادگیری وجود ندارد و می‌توان با توجه به تناسب، ظرافت و پیامدهای آن چه در کلاس رخ می‌دهد رفتار و روش تدریس مناسب را انتخاب کرد. بنابراین معلم با توجه به هدف‌های آموزشی، محتوای تدریس، نیازها و علایق دانش‌آموزان، امکانات موجود (زمان، فضا، وسایل)، تراکم دانش آموزی و...، مناسب‌ترین شیوه را برای یک تدریس مطلوب انتخاب کند [۱۲].

روش سخنرانی در نظام‌های آموزشی سابقه‌ای طولانی دارد. به طوری که از زمان یونان باستان تاکنون مورد استفاده اکثر معلمان در سراسر جهان است. به گفته وول فولک یک پنجم تا یک ششم وقت فعالیت‌های آموزشی در کلاس صرف سخنرانی می‌شود. با وجود روش‌های مختلف آموزشی هنوز روش سخنرانی مرسوم‌ترین روش آموزش در اکثر مدارس و دانشگاه‌ها است. از خصوصیات بارز این روش فعال و متکلم وحده بودن و غیر فعال بودن دانش‌آموز است. در فرایند تدریس اکثر عوامل تحت کنترل معلم است؛ او می‌تواند به هر ترتیبی که خود می‌پسندد پیرامون موضوع مورد نظر سخن بگوید، و هر وقت که لازم بداند آن را پایان دهد و در واقع انتقال پیام یک جریان فکری یک‌طرفه از سوی معلم به دانش‌آموز است [۳].

نکات مثبت روش سخنرانی شامل موارد ذیل می‌شود: ۱- سخنرانی یک راه آسان است که دانش‌آموز می‌تواند به سرعت از مطالب بهره‌مند شود؛ ۲- در روش سخنرانی معلمان چون تنها منبع اطلاعات هستند قدرت کنترل بیشتری در کلاس دارند؛ ۳- برای فراگیران این که قدرت یادگیری-شنیداری بالایی دارند، روش سخنرانی مناسب است؛ ۴- از لحاظ لجستیکی روش سخنرانی نسبت به دیگر روش‌های نظام آموزشی ارزان‌تر است؛ ۵- سخنرانی روش آشنا برای اکثر معلمان است زیرا به طور معمول آن‌ها خود به این روش آموزش دیده‌اند؛ ۶- در بیشتر رشته‌های علوم پایه مدرسه از این روش استفاده می‌شود. نکات منفی نیز موارد ذیل را شامل می‌شود: ۱- سخنرانی برای فراگیران که در سطح‌های دیگر یادگیری از قدرت بالایی برخوردار هستند خسته‌کننده و زمان‌بر است؛ ۲- فراگیر ایرانی که در یادداشت برداشتن ضعیف هستند در به خاطر آوردن مطالب و در چه آن‌ها با مشکل روبه‌رو می‌شوند؛ ۳- فراگیران ممکن است به سخنران علاقه نداشته باشند و در تفهیم و مجادله دچار مشکل شوند؛ ۴- فراگیران در طول سخنرانی شاید نتوانند سوالی که به ذهنشان می‌رسد را طرح کنند؛ ۵- معلمان شاید نتوانند احساس واقعی فراگیران را درک کنند زیرا در طول سخنرانی وقت زیادی برای تقابل بین معلم و شاگرد وجود ندارد [۱۳].

ورنر و دیکینسون، کوستین و مک‌لیش از بررسی‌های خود در زمینه روش سخنرانی به این نتیجه رسیده‌اند که استفاده از این روش وقتی مطلوب است که: الف) هدف اساسی، انتشار یا انتقال اطلاعات باشد؛ ب) مواد آموزشی جز به این طریق قابل طرح نباشد؛ ج) لازم باشد مواد آموزشی سازمان‌دهی و با روش خاصی برای گروه ویژه‌ای ارائه شود؛ د) برانگیختن علاقه افراد به موضوع الزامی باشد؛ ه) مواد آموزشی نیاز به یادآوری در یک زمان کوتاه داشته باشد؛ و) برانگیختن و فراهم کردن زمینه معرفی حوزه‌ای از دانش برای یادگیری وظایف با روش‌های دیگر لازم باشد.

این محققان همچنین مطرح ساخته‌اند که روش سخنرانی در موقعیت‌های زیر موثر نیست: الف) اهدافی غیر از کسب اطلاعات مورد نظر باشد؛ ب) یادسپاری بلندمدت مورد توجه باشد؛ ج) مواد آموزشی پیچیده و انتزاعی باشد؛ د) مشارکت یادگیرندگان برای دستیابی به اهداف عینی آموزشی ضروری باشد؛ ه) اهداف شناختی سطح بالا مانند تجزیه و تحلیل، ترکیب و یا وحدت بخشیدن به آموخته‌ها هدف باشد؛ و) دانش‌آموزان بهره‌جویی و تجربه‌پروری متوسط یا زیر متوسط داشته باشند [۳].

به هر حال یادگیری به روش سخنرانی برای همه در برهه‌ای از زمان اجتناب‌ناپذیر است، زیرا وسیله مناسبی برای ارائه اطلاعات پایه به ویژه علوم تجربی است. حتی در برخی شرایط مناسب‌ترین روش تدریس است و در عین حال این روش نقاط ضعف خود را دارد، مثلاً در این روش حدود ۸۰ درصد آموزش‌های ارائه شده توسط مدرس در عرض ۸ هفته فراموش می‌شود. حال این سوال مطرح می‌شود که چگونه می‌توان رایج‌ترین شیوه آموزش را به شکل موفق‌تری اجرا نمود که با بیشترین اثر بخشی همراه شود؟ در یک جلسه تدریس ما نباید الزاماً فقط از یک روش استفاده کنیم، ما بر حسب موقعیت می‌توانیم ترکیبی از الگوها و روش‌های تدریس را مورد بهره‌برداری قرار دهیم. برای انجام این مهم باید شناخت، توانایی و مهارت فراوان در به کار بردن الگوهای متنوع تدریس داشته باشیم [۱۳].

از جمله الگوهای تدریس می‌توان به الگوهای اطلاعات پرده‌ای، الگوهای اجتماعی، الگوهای انفرادی و الگوهای سیستم‌های رفتاری اشاره کرد. در این پژوهش، به بررسی الگوی کاوش گروهی از خانواده‌ی الگوهای اجتماعی و الگوی تدریس غیرمستقیم از خانواده‌ی الگوهای انفرادی می‌پردازیم.

۴. الگوی روش تدریس غیر مستقیم (غیر دستوری)

یکی از نکات مهم در آموزش محتوا، تفاوت‌های فردی است. در واقع، بیان یک موضوع و تدریس یک کتاب خاص در یک کلاس، هرگز به معنای آن نیست که همه دانش‌آموزان به صورت کاملاً یکسان درک نموده و از آن بهره‌جویی کنند. بعضی از دانش‌آموزان زودتر می‌فهمند و بعضی نیاز به زمان و توضیح بیشتری دارند. معلمی که با اصل تفاوت‌های فردی آشناست، از همه شاگردانش در فهم و درک موضوعات و ارائه پاسخ‌ها انتظار یکسان ندارد. از این رو، لزوم توجه به تفاوت‌های فردی در بسیاری از منابع تأکید شده است و به منظور ارائه‌ی محتوا از الگوهای مختلف تدریس استفاده می‌شود.

الگوهای انفرادی هدف‌های مشترکی دارند. اول با بهبود اعتماد به نفس و ایجاد احساس واقع‌گرا از خویشتن و ابراز عکس‌العمل‌های همدلانه به دیگران، شاگردان را به سوی سلامت عاطفی و عقلی بیشتر هدایت می‌کند. دوم به آموزشی که برگرفته از نیازها و تمایلات خود شاگردان است، می‌افزاید و شاگردان چون عضوی مؤثر در تصمیم‌گیری برای انتخاب مطلب یادگیری و نحوه‌ی یادگیری خود به حساب می‌آیند. سوم انواع خاصی از تفکرات کیفی مانند خلاقیت و ابراز نظر فردی را رشد می‌دهند.

خانواده‌ی الگوهای انفرادی علاوه بر این باور که رشد شاگرد به عنوان یک فرد به لحاظ آموزشی به نوبه‌ی خود هدف بالارزشی است، اعتقاد دارد که فراگیران رشد یافته‌تر، مثبت‌تر و خود شکوفاتر، در یادگیری توانمندترند. بنابراین الگوهای انفرادی با عطف توجه به روان دانش‌آموزان موجب افزایش پیشرفت تحصیلی آن‌ها می‌شود. دانش‌آموزان معلمانی که استفاده از الگوهای انفرادی را چاشنی استفاده از سایر الگوها قرار می‌دهند از پیشرفت تحصیلی بیشتری برخوردارند. پیشرفت تحصیلی عبارت است از "محصول نهایی فرآیند یادگیری فعال که با کمک آموزش فعالیت‌های تربیتی انجام می‌گیرد". همچنین، "سرعتی که دانش‌آموز در تکمیل پایه‌ها و درجات گوناگون دارد و بر حسب مقدار پیش افتادگی و سرعت یا عقب ماندگی وی اندازه‌گیری می‌شود" [۱۴].

به اعتقاد راجرز، روابط انسانی مثبت به افراد کمک می‌کند که رشد کنند؛ لذا آموزش به جای این که مبتنی بر مفاهیم مواد درسی باشد، باید بر مفاهیم روابط انسانی بنا نهاده شود. وی دیدگاه درمانی خود را به عنوان یک الگوی یادگیری، به حوزه‌ی تعلیم و تربیت تسری داده است. الگوی غیرمستقیم که از نظریه‌ی مشاوره‌ای نشئت گرفته، بر همیاری بین دانش‌آموزان و معلم تأکید می‌کند. این الگو به منظور ارتقای خودشناسی و استقلال طراحی شده، در تحقق طیف گسترده‌ای از اهداف تحصیلی، سهم مؤثری داشته است. در شرایطی که ارتقای یادگیرنده به عنوان یک فرد، به خودی خود یک هدف تربیتی ارزشمند تلقی می‌شود، فرض الگوی تدریس غیردستوری بر آن است که یادگیرندگان با بلوغ فکری برتر و دیدی مثبت‌تر نسبت به قضایا، قابلیت‌های یادگیری خود را افزایش خواهند داد. مطالعات نشان داده است معلمانی که الگوی فردی در خزانه‌ی الگوهای تدریس خود استفاده کرده‌اند، باعث پیشرفت دانش‌آموزان خود شده‌اند [۴].

۵. الگوی کاوش گروهی

الگوی تدریس کاوشگری، اصولاً روشی پژوهش محور است که به وسیله ریچارد ساچمن مطرح شده است [۳]. این روش، برای کمک به دانش آموزان در فکر کردن به کار می رود. معلم در تدریس کاوشگری، مسئله ای طرح کرده و امکان گفتگو و تعامل را در کلاس و بین دانش آموزان فراهم می کند. منظور از تدوین آموزش کاوشگری وارد ساختن مستقیم شاگردان در فرآیند تفکر علمی از طریق تمرین هایی است که فرآیند علمی را در زمانی بسیار کوتاه فشرده می سازد. شلنکر بیان می کند که آموزش کاوشگری منجر به افزایش درک علوم، بهره وری تفکر خلاق و مهارت هایی برای دریافت و تحلیل اطلاعات می شود. شاگردان همه ی مقاطع تحصیلی می توانند از این الگو منتفع شوند. آموزش کاوشگری در اصل معتقد به آماده ساختن فردی مستقل در یادگیری است که روش آن مبتنی بر مشارکت فعال شاگردان در کاوشگری علمی است. دانش آموزان به طور ذاتی کنجکاو بوده و مشتاق رشد و نمو خود می باشند و آموزش کاوشگری توان طبیعی و اکتشافی آن ها را به کار می گیرد و جهت های خاصی که به واسطه آن ها بهتر بتوانند زمینه های جدیدی را کشف نمایند، برای آن ها فراهم سازد. هدف کلی آموزش کاوشگری، کمک به شاگردان در ایجاد نظم عقلی و مهارت های لازم برای تحقیق و طرح سؤال و یافتن پاسخی که مبتنی بر کنجکاوای خود آن ها است، می باشد. به همین ترتیب در الگوی کاوشگری بر خلاف الگوهای تدریس مستقیم (سخنرانی)، نقش معلم انتقال و ارائه مطالب نیست، بلکه نقش راهنما را در فرآیند تدریس ایفا می کند.

روش کاوشگری، از بسیاری جهات بر روش سنتی برتری دارد و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان با این روش بیشتر است. روش کاوشگری تاثیر به سزایی بر افزایش توانایی های تحلیلی فراگیران دارد و تاثیرات روش کاوشگری مستمر و پویا بوده و پس از گذشت زمان باقی مانده است، همچنین روش کاوشگری در رشد شناختی و مهارتی فراگیران موثر است.

امروزه ملت ها به نیروهای انسانی جدید و متفکران نواندیش نیاز دارند. با آن که آموختن مهارت هایی مانند خواندن، نوشتن و حساب کردن هنوز مهم و اساسی اند، اما دیگر کافی به نظر نمی رسند. اکنون انتظار می رود دانش آموزانی تربیت شوند که از ادراک، دانش و مهارت برخوردار باشند و بتوانند معلومات خود را به کار ببرند، تحلیل کنند، مفاهیم را از دیدگاه های متعدد بنگرند، عملکرد مؤثر داشته باشند، اندیشه ها و نظرات را با استدلال های دقیق و به طور مستند ارزیابی کنند و مسائل جدید را در موقعیت های جدید حل کنند. دانش آموزان باید از یادگیری های سطحی و مبتنی بر حافظه و تکرار، فراتر رفته، به سوی مهارت های تجزیه و تحلیل، ترکیب و ارزشیابی و کاربرد در موقعیت های جدید، حرکت کنند. تردیدی نیست که نظام آموزشی نیازمند چنین افرادی بوده و می باشد. برای بهبود و ایجاد تغییرات اساسی در آموزش و پرورش، بایستی در روش تدریس معلمان تغییر به وجود آید، و به جنبه های کاربردی دروس بیشتر توجه شود. دانش آموزان باید در یادگیری به درجه ای برسند تا بتوانند از یافته های خود در مسائل جدید زندگی استفاده نمایند [۱۵].

مسئله پژوهش مورد بحث در این مقاله، مقایسه تاثیر سه روش تدریس الگوهای کاوش گروهی و تدریس غیرمستقیم و روش سخنرانی بر پیشرفت تحصیلی است. امروزه آموزش و پرورش به عنوان یک سرمایه‌گذاری بلندمدت مطرح است و به طور تنگاتنگ با مسائل اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و... هر جامعه دارای تأثیر متقابل می‌باشد. پس برای رسیدن به جامعه‌ای ایده‌آل، نیاز به شناسایی عوامل موثر در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان داریم. لذا این تحقیق سعی دارد که یکی از عوامل موثر در پیشرفت تحصیلی که الگوهای تدریس هستند را شناسایی و به مقایسه میزان تاثیر آن‌ها در آموزش بپردازد. با توجه به پیشرفت دنیای امروزی، یکی از مهم‌ترین تحولات در نظام آموزشی، تحول در نگرش و نحوه‌ی تدریس معلمان است و برای دستیابی به چنین تحولاتی، معلمان باید دانش صحیحی از نظریه‌ها و راهبردهای مختلف و جدید آموزشی داشته باشند.

هر یک از روش‌های تدریس، دارای نقاط قوت و ضعفی هستند و بهترینی وجود ندارد بلکه باید با در نظر گرفتن شرایط و موقعیت یادگیری، یکی از روش‌های تدریس مناسب را انتخاب کرد. عدم تمرکز بر یک روش و استفاده از روش‌های متنوع در موقعیت‌های یادگیری مختلف، می‌تواند عاملی برای پیشرفت تحصیلی دانش‌آموز و رشد همه جانبه شخصیت و اخلاق او باشد. بنابراین معلم با توجه به هدف‌های آموزشی، محتوای تدریس، نیازها و علائق دانش‌آموزان، امکانات موجود و تراکم دانش‌آموزی و ... مناسب‌ترین شیوه را برای یک تدریس مطلوب انتخاب کند. روش سخنرانی سابقه‌ی طولانی در آموزش دارد و به نوبه‌ی خود دارای نقاط قوت و ضعفی می‌باشد. اما براساس پیشرفت‌ها و تغییرات امروزی دنیا، لازم است که علاوه بر این روش از الگوهای یادگیری نوین نیز استفاده شود. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که الگوهای تدریس کاوش گروهی و تدریس غیر مستقیم در مقایسه با روش تدریس سنتی (سخنرانی) بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان اثربخشی بیشتری دارند.

- [۱] فرامرزی، حمید، بهروزی، ناصر، فرزادی، فاطمه. (۱۳۹۸). رابطه پیشایندهای عواطف تحصیلی، هویت تحصیلی و اهداف پیشرفت با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان. مجله‌ی روانشناسی مدرسه، دوره ۸، شماره ۱۱۲/۲-۹۱.
- [۲] گنجی، مسعود، زاهد بابلان، عادل، معینی کیا، مهدی. (۱۳۹۱). فراتحلیل پژوهش‌های انجام یافته در خصوص نقش الگوهای تدریس بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان. مجله روانشناسی مدرسه، دوره ۱، شماره ۱۰۷/۱-۹۳.
- [۳] شعبانی، حسن. (۱۳۸۱). مهارت‌های آموزشی و پرورشی. تهران: انتشارات سمت.
- [۴] جویس، بروس، کالهن، امیلی، هاپکینز، دیوید، ترجمه مهرمحمدی، محمود، عابدی، لطفعلی. (۱۳۹۶). الگوهای یادگیری ابزارهایی برای تدریس. تهران: انتشارات سمت.
- [۵] حیدری، طوبی، کریمان، نورالسادات، حیدری، زهرا، امیری فراهانی، لیلا. (۱۳۸۸). مقایسه تاثیر تدریس به روش سخنرانی با بازخورد و سخنرانی به روش سنتی بر میزان یادگیری و کیفیت تدریس. مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اراک، شماره ۴، ویژه نامه ۱، ۳۴-۴۳.
- [۶] آقا حسینی، تقی، فلاح، سمیه، پارسا، امرالله. (۱۳۹۵). مقایسه تاثیر سه روش تدریس الگوهای کاوشگری، بحث گروهی و روش سخنرانی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ابتدایی شهر یزد. نشریه مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی، دوره ۲، شماره ۲/۴، صص ۱۱۵-۱۲۸.
- [۷] رضایی لری، نیلوفر. (۱۳۹۲). بررسی میزان کیفیت زندگی و میزان پیشرفت تحصیلی فرزندان خانواده. کنفرانس سالانه رویکردهای نوین پژوهشی در علوم انسانی.
- [۸] عطایی، نگار، پنجه پور، مجتبی. (۱۳۹۳). مقایسه‌ی اثربخش روش تدریس فعال تعاملی و سنتی در رضایت‌مندی و یادگیری درس بیوشیمی بالینی دانشجویان داروسازی. مجله توسعه آموزش در علوم پزشکی، دوره ۹، شماره ۱۹.
- [۹] مهram، منوچهر، مهram، بهروز، موسوی نسب، سید نورالدین. (۱۳۸۷). مقایسه تاثیر تدریس به شیوه بحث گروهی دانشجو-محور با شیوه سخنرانی بر یادگیری دانشجویان پزشکی.
- [۱۰] هزاوه‌ئی، محمد مهدی، تقدیسی، محمد حسین، محدث حکاک، حمیدرضا، حسن زاده، اکبر. (۱۳۸۵). تاثیر سه روش آموزشی سخنرانی، بازی و ایفای نقش بر آگاهی و عملکرد دانش آموزان دختر مقطع راهنمایی در مورد تغذیه دوران بلوغ. مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دوره ۳، شماره ۲، صص ۱۲۶-۱۲۳.
- [۱۱] معلمی، غنیه. (۱۳۹۸). الگوها و روش‌های نوین در تدریس دوره ابتدایی. کنفرانس ملی پژوهش‌های حرفه‌ای در روانشناسی و مشاوره با رویکرد دستاوردهای نوین در علوم تربیتی و رفتاری «از نگاه معلم».
- [۱۲] مهرمحمدی، محمود، عابدی، لطفعلی. (۱۳۸۰). ماهیت تدریس و ابعاد زیبا شناختی آن. دوره ۵، شماره ۳، صص ۴۳-۵۷.
- [۱۳] گل افروز شهری، هادی، خاقانی زاده، مرتضی. (۱۳۸۸). آشنایی با روش تدریس سخنرانی. دوره ۲، شماره ۴، صص ۱۶۶-۱۶۱.
- [۱۴] دهیاسی، الهام، صدوقی، میترا. (۱۳۹۸). تاثیر کاربرد الگوی آموزشی فردی شده در پیشرفت تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش آموزان. مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد، صص ۳۲۵-۳۳۳.
- [۱۵] ملکی آوارسین، صادق، مصطفی پور، رزیتا. (۱۳۹۴). بررسی تاثیر روش تدریس کاوشگری بر میزان پیشرفت تحصیلی درس علوم تجربی دانش آموزان پسر پایه پنجم ابتدایی. نشریه علمی-پژوهشی آموزش و ارزشیابی، شماره ۲۹، صص ۴۳-۵۹.

The effect of three teaching methods of group exploration, indirect teaching, and lecture on students' academic achievement

Authors:

1. **Balochi-Marj F:** Postgraduate student, Department of Educational Sciences and Psychology, Payam Noor University, Tehran, Iran (Teacher: Kerman Province Education Office). Faezeh.balochi.marj@gmail.com
2. **Jadid-Mohammadabadi A:** Assistant Professor, Department of Educational Sciences and Psychology, Payam Noor University, Tehran, Iran. A.jadidi@pnu.ac.ir

Abstract

The present study was conducted to compare the effect of three teaching methods of group exploration, indirect teaching, and lecture on students' academic achievement. Students' academic achievement is a factor for the progress of the education and society. Once the factors affecting academic achievement are identified, they can help society achieve its optimal goals.

As an important and efficient institution, education must adapt itself to the progress of sciences and societies to be able to train a generation that is able to find appropriate solutions to their daily problems. Thus, attachment to traditional teaching methods and failure to use modern ones leads to falling behind other societies in the field of academic progress.

Applying modern teaching methods requires specialized skills and knowledge. Modern pedagogy is different from the traditional method, for instance, instead of conveying the topic to the student, it contributes to enhancing the learner's ability in the learning process.

The present study results showed that group exploration and indirect teaching have greater effects than active lecture on students' academic achievement.

Keywords: Academic Achievement, Teaching Methods, Group Exploration Method, Indirect Teaching Method, Lecture Method